

Isaszeg a 14–15. században

A *Történeti Földrajzi Közlemények* című tudományos folyóirat 2019. 7. évf. 3–4. számában egy érdekes cikk jelent meg Veresegyházi Béla nyugalmazott gimnáziumi igazgató tollából. (A kiadványt Frisnyák Sándor geográfusprofesszor, a Nyíregyházi Egyetem nyugalmazott tanszékvezető tanára, az Isaszegi Múzeumbarátok Körének tagja ajándékozta falumúzeumunk szakkönyvtárának. A 886. számon nyilvántartásba vett kiadvány helyben olvasható, az interneten a Gistory.hu/g/hu/tfk címen érhető el.) Az írás szerint – levéltári forrásokra hivatkozva – Isaszeg a késő középkorban (14–15. században) mint mezővárost (*oppidum*) említik.

Számunkra, Isaszeg történetét kutatók számára nagyon fontos tény, hogy akkoriban a Gödöllői-dombság területén egyedül Isaszeg volt mezőváros, amely (kis) piacközpontként a hétfői napokon bonyolította le vonzásterületének termékcseréjét. Veresegyházi Béla további részleteket nem közöl, mert a dolgozatában a Gödöllői-dombság 16. századi gazdasági életét jeleníti meg a török adójegyzékek, az úgynevezett *defterek* alapján.

Isaszegre költözését követően (2007) Frisnyák Sándor professzor az otthonából töretlenül folytatta tudományos szervező és történeti földrajzi kutatómunkáját. Értékfeltáró, a nemzeti önismeretünket gazdagító munkája során megismerkedett a falumúzeum gazdag régészeti, néprajzi és történeti anyagával. De nemcsak a település tájtörténete után érdeklődött, hanem lelkesen kutatta a környező tájat, személyesen is bejárva egy-egy régészeti lelőhelyet, ásást, felkeresve az épített környezet értékeit. Rövid idő alatt igazi lokálpatriótává vált. Közel száz értékes szakkönyvvel gyarapította könyvtárunkat. Egyik legjelentősebb munkája a *Magyarország történeti földrajza* című kötet (1990), e témakörben az első tudományos szintézis: alpmű a felsőoktatásban és a hisztogeográfiai kutatásokban.

Történeti földrajzi kutatásait a geográfusszakma nagyra értékeli: tudományos iskolateremtő tudósként és a magyar történeti földrajz megújítójaként tartják számon. A tájkológusok értékelése szerint Frisnyák Sándor az 1980-as évektől reneszánszát élő táj-

történeti kutatások legeredményesebb művelője.

A fontos megállapítást erősítendő, Frisnyák Sándor *A Gödöllői-dombság történeti földrajza* (2015) című munkájának – amely szintén könyvtárunk értékes darabja –, valamint a Kovácsné Halomházi Zsuzsanna szerkesztésében megjelent, *Isaszeg a történelem tükrében* (2019) című forrásművének felhasználásával lényeges gondolatokat kell megosztanom olvasóinkkal.

Az Árpád-kor végére befejeződött a Kárpát-medence benépesítése és gazdasági birtokbavétele. Az önellátó gazdálkodást az áruterelés váltotta fel, és fokozatosan kialakultak a kis és nagy régiók szerepei. A területi munkamegosztás következményeként a 14–15. században dinamikus fejlődtek a piachelyek, piacközpontok, vagyis a mezővárosok. A település- és gazdaságtörténeti kiadványokból tudjuk, hogy a 14. században 400, a 15. században 750-800 mezőváros volt a Kárpát-medencében.

A késő középkori városi, mezővárosi fejlődés legfontosabb tényezője a regionális piaci cserekapcsolat (kereskedelmi tevékenység) vagy a monokultúras gazdálkodás, például szőlő- és borgazdaság, az alföldi tájakon a nagyállattartás volt. Az *oppidumok* munkamegosztásában – a mezőgazdasági áruterelés és a kereskedelem mellett – a kézműipari tevékenység is megjelent. A vásártartás joga, a földesúri adózás előnyösebb rendszere mellett bizonyos szintű autonómia jelenléte emelte ki a mezővárosokat a jobbágyfalvak környezetéből.

Egyelőre még nem tudjuk, hogy az említett privilégiumokból hogyan részesedett a 14–15. századi Isaszeg, és a termelési szerkezetét is csak a 16. századtól, Asztalos István (2001) és Veresegyházi Béla idézett kutatási eredményei alapján ismerjük. Ezek megismeréséhez további forrásfeltáró és értékelő kutatások szükségesek. Egy tényközléssel megerősíthetem Veresegyházi megállapításait, és pedig a 14–15. században épült gótikus templomunkkal (Szent Márton-templom), amely a kora Árpád-kori és a 13. századi épületegyüttes bővítésével jött létre. Ilyen méretű templomot csak a megfelelő anyagi alapokkal rendelkező, nagyobb népességet tömörítő mezővárosok tudtak felépíteni.

SZMOLICZA JÓZSEF

Frisnyák Sándor az Isaszeggel és tágabb környezetével kapcsolatos kutatómunkáinak eredményeit a következő publikációkban tette közzé:

- *Adalékok a Gödöllői-dombság történeti földrajzához (Tájhasználat a 18–19. században)*. Herman Ottó Múzeum Évkönyve 47. Szerk. Veres I., – Viga Gy. Miskolc, 2008, pp. 265–294.
- *Adalékok Isaszeg történeti földrajzához (A szlovák telepések tájhasználat a 18–19. században)*. Hancz Á. szerk.: *Tiszteletkötet dr. Gödöl Lajos professzor 80. születésnapjára*. Nyíregyháza, 2008, pp. 75–85.
- *Adalékok Isaszeg népességföldrajzához (1784/87–2001)*. Trócsányi A. – Kovács I. P. szerk. Tér – társadalom – társadalom. Pécsi Tudományegyetem, Pécs, 2010, pp. 157–166.
- *A tájhasználat változásai a Gödöllői-dombságon a 20. században. Tájhasználat és társadalom*. Szerencs, 2012, pp. 173–190.
- *A Gödöllői-dombság szőlőgazdasága (18–20. század)*. Frisnyák S.: *A föld erejéből élünk*. Nyíregyháza, 2017, pp. 68–85.

Frisnyák Sándor tudományos előadásai Isaszegen:

- *Isaszeg és környéke tájhasználat a 18–19. században*. Az isaszegi múzeum tudományos előadás-sorozata (Isaszeg, 2008. okt. 11.)
- *Isaszeg természeti környezete és történeti földrajza*. Magyarságismereti Szabadegyetem (Isaszeg, 2013. május 17.)

